

Pannónia 2.

Bächer Iván

A Pannónia utca 26.-ban Erdélyországból való masszív bútorokat kapni, innen való az asztal, mely mellett most épp ülök. A neobarokk házat 1928-ban Bauer Emil tervezte Glück Ella számára, aki amerikai divatkülönlegességekkel kereskedett, amíg ez módjában állott.

A sarki háztömb, melynek kapui a Radnóti utcára nyílanak, állami tisztviselők számára épült 1926-ban. (Itt jegyezném meg, hogy a háború előtti Újlipótváros építőinek, háztulajdonosainak, boltosainak, iparosainak, lakosainak nevét bön-gészve hökkentő a homogenitás; sehol egy Kovács, egy Pongrátz, egy Stiglitz, egy Esterházy. Talán ez a Magyar Királyi Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium által épített háztömb lehetett kivétel.)

A ház ma fővárosi védettség alatt áll, ezért a benne évtizedek óta működő gumis nem nagybobbíthatta meg műhelyének ajtaját, hogy az autók beállhassanak, és mivel egy újabb rendelet szerint az utcán nem lehet ipart üzni, be kellett zárjon szé-gény.

Helyén egyébként Steiner bácsi a suszter székel, vagyis sámlizott. Most pedig valami bemutatóterem épül itt.

E sarokházban van Miklós barátunknak, a legnagyobb magyar kortárs filmgyári berendezőnek csudás csecsebecsékkal telirakott zuga, füledt nyári estéken néha beülünk oda, az egykori házmasterlakásba hűsölni, lenyugodni kicsit.

Átellenben Ági kis sörözője van az egykori zöldségesbolt helyén. Aki ide ül ki viszont, az nemigen melázhat el, ugrásra készen kell annak szorongatnia poharát.

Nincsen olyan hét, hogy itt, a Pannónia és a Radnóti utca sarkán baleset ne esne. Jön az autós a Radnóti utcán, vidáman, felszabadultan, már előre örül, hogy nincsen lámpa itt, megy, mint a szélvész, hisz fekvőrendőr sem állja útját, de még egy zebra sincs fölfestve elé, odaér a Pannóniához, jó esetben kipillant jobbra, és már száguld is tova, és már belé is trafált a Pannóniáról érkező, kinek itt hiába van előnye, sokra nem ment vele.

Az ütköző autók egyike szinte mindig felsodródik a járdára, gyakorta egészen a falig kenődik. Hogy melyik ház falának, az

Fotó: Teknős Miklós

attól függ, hogy melyik autó a másik autó melyik részét találja telibe; rendkívül változatosan tudnak csavarogni, forogni, pörögni és végül a falhoz vágódni a kocsik itt.

Néha a harmadik sarki épület lesz az áldozat.

Furcsa ház ez, kilóg a sorból. Vera bártnőm, kútfőm úgy mesélte, hogy az Angol-Magyar Banknak volt fiókja itt, ezt azonban nem igazolják a dokumentek. Ferkai András alapos házlajstromából az derül ki, hogy a húszas évek végén készült épületben Heisler Ignác szállítmányozási részvénytársasága székel. Ezt erősítik meg a homlokzaton lévő, autót, vonatot, hajót mintázó figuradíszek is. A tulajdonos nem lakott messze, a Sziget utca 23.-ban, tehát a szemközt lévő hatalmas, a többinél régebbi, eklektikus, szép bérházban. Hiába, akkoriban még nem utazgattak annyit az emberek.

Mind a négy épület egyébként teli van magyaros-szeccsziós motívumokkal – a szállítmányozási házra Kozma Lajos tette azokat föl utólag. Számos ilyes ház található a húszas, harmincas években épültek között. Ezek a virágminták, liliomok, szegfűk, tulipánok, rózsák az újlipót házakon a pesti zsidóság afféle utolsó, „dafke” hűségüzenetei... (Jövő héten a helyi gettóról, a „nemzetközi gettóról” szándékozom szót ejteni.)

Szemközt a fehér, egyemeletes, mos-

tanság ruhaboltként funkcionáló épületben, a Pannónia utca 32. szám alatt Blumenthal Lipót és társának cérna- és harisnyagyára működött.

Mellette, a Gergely Győző utca sarkán egy garzonház, amelyből Újlipótvárosban számos épült; ebben emeletenként tizenhét darab egyszobás, fürdőszobás lakás van.

Szemközt a garázs, melyben az Államvédelmi Hatóság, majd a Magyar Szocialista Munkáspárt fejeseinek autói álltak, most pedig rendőrségi garázként szolgál.

A Pannónia utca 36-os számú hatalmas bérház a Balzac – egykor Korall – utca sarkán elsősorban arról nevezetes, hogy itt élt és dolgozott Mácsai István festőművész. No meg itt van az a megbízható ki-mérés, ahol a bort veszem a fröccshöz.

Odébb egy furcsa alacsony épület, az alapítványi zeneiskola. Az volt már a háború előtt is. Kadosa Pál zeneszerző nevelőszüleié volt, az ő nevüket vette föl a kis Weisz Pali.

A Pannónia 44. alatt üzemelt Tevan Margit műterme. Az ötvös-iparművész a Csanády utca 18. szám alatt lévő lakásából sétált át ide naponta.

A 46-os számú ház udvarában egykori nyomdának bújik meg jókora épülete – ez a háztömb keretezi egyébként Újlipótváros egyik legnagyobb és legvadregényesebb udvarát. Újlipótvárosban a betévedő idegen azt hihetné, hogy ebben a

negyedben nincsenek fák; pedig nagyon is vannak, csak nem az utcán, hanem a háztömbök ölében; itt platánok, hársfák, százados gesztenyék között akad bőségesen termő cseresznye- és almafa is, a lombok között pedig rigók, meggyvágók fűtyölnek, mókusok ugrálnak, fakopácsok szorgoskodnak, állítólag már láttak itt őzet is. De Újlipótváros címerállata kétségkívül a galamb, mely ellen a helyi lakosság ádáz és engesztelhetetlen harcot folytat szüntelen. Nemrégiben egy házmasterre lettem figyelmes, aki hevesen lövöldözött légpuskájával az udvaron, kérdeztem, mire vadászik, mondta, hogy hol a galambokra, hol a galambetetőkre.

A Csanády utca közelében, az egyik házban megőrződött és szépen helyreállítatott az egykori háztulajdonos különleges, egész emeletet elfoglaló lakása és annak eredeti art deco berendezése: megvan a faburkolatú, ovális alakú nappali, beépített bárszékrennyel, márványkandallóval, megmaradt a fürdőszoba fekete-fehér márványa és eredeti mosdója, tükre.

Aztán a Victor Hugo után már betérünk a hatvanas, majd a kilencvenes évekbe, ott már nincsen sok keresnivalónk. A Kleopátra-házban lévő uszoda, azt beszél, az jó, na jó.

Még annyit megjegyezhetünk, hogy a Pannónia utca 83. szám alatt található a kerület legrégebbi, 1911-ben alapított könyvtára. Megjegyeztük.

Káderlapok

Spiró György: Feleségverseny

Reményi József Tamás

Nyolc éve jelent meg Spiró György heroikus vállalkozása, A Jégmadár, ez az eszmetörténeti és szociálpszichológiai óriásparódia, amely az emberiség szédítő fejlődésének korcs végzetét vizionálta. Ebbe a szerző belekomponálta a hazai állapotok láttán érzett mindennemű, egyes súlyú felháborodását, kritikáját, sérelmét – az állami bornírtságoktól az író-társadalom értelmiséghez méltatlan magatartás-kollekciójáig szinte válogatatlanul. Masinériájában túlírt regény volt A Jégmadár, mégsem a zabolázatlan terjedelem ítélte kudarcra, ez most, a jóval karcsúbb kötet, a lényegében Kelenföld és a Szent István park közé zárt történet olvastán még világosabb.

A Feleségverseny lapjain a napjaink rettenetéből elképzelhető közeljövő s e

közeljövőből keserves nevetéssel visszaidézhető jelen fonódik egybe. Eszerint a populizmus a teljes magyar politikai elit asszisztenciájával a totális terrorba torcollik, s ahogy A Jégmadárban az agyonmanipulált világ a rabszolgatartó társadalomba fullad vissza, úgy posztkádrista hazánk a Kommunista Királyság – mondjuk így – őstermelői diktatúrájába. Már minden eladhatót eladtunk külföldön, már minden értéket eltapostunk belföldön. Az életet a rohamosztagok nemcsak uralják, hanem barbár logikájukkal minden ízében áthatják. Militáns társadalom születik a tudatlanság és korrupció mentén, megérjük az emberi felejtés kaotikus diadalát, a „halálunk a hagyomány!” jelszavával.

Klasszikus antiutópiába illő modell volna ez, megelevenítésére azonban a Feleségversenyben a napi politikai gyakorlat gúnyrajza szolgál, a közvetlen s a médiában közvetített politikáé, amely hulladékfeldolgozóként használ mindenféle ideológiai szemetet. Ennek a gyakorlatnak a látványa önmagában csak egy

pamfletre elég, s ha a patentek, sztereotípiák kifizurázása maga is sémászerű láncot alkot, bármilyen sziporkázóak is a halmozódó szójátékok, bármilyen szellemek a karikatüristikus megfigyelések – az olvasó érdeklődése hamar elfakul.

A regénynek volna főhőse is, Rea, a teljes lelki-értelmi passzivitásra ítélt, szinte az emberi fajból számkivetett lény (orwelli módon hangsúlyozódik disznószerű arca), aki iránt ugyan szánalmat érzünk, ám akit az érzelmességet mindig riadt racionalitással kerülő szerző nem áldoztatnak, hanem az elsiváruolt világ meg-személyesítőjének tekint. Úgy is bánik vele. Rea csupán eszköz a regénybeli világ propagandagépezetében, de pusztán poentírozó eszköz a szerző kezében is: a lány egyetlen (!) érzelmi kitörése a regény csúcspontján végleg egyesíti az ösztönletet a manipulált léttel. Más funkciója nincs, a körötte kavargó család figurái érdektelen skiccek csupán, még egy második vonalban futó családregény sem körvonalazódhat általa.

Annál inkább elemében van Spiró a

média közszereplőinek és műsorainak paródiáiban. A könyv harmadik harmada nem más, mint önálló karikatúrakiallítás, amelyben korunk kirakatembereinek „káderlapjait” olvashatjuk frenetikus humorú – és persze aránytalanul hosszú sorban. A végső írói attrakciót pedig, a Kommunista Királyság leendő királynéját kiválasztó tévévetélkedő nagyjelenetét alighanem tanítani kéne a tömegkommunikációs szakokon. Ha ott még olvasnak.

Míg Az Ikszek vagy a Fogság nagyregényei Spiró széksziszének pamfletformáit valóban nagyszerűen magukba foglalják, addig A Jégmadárhoz hasonlóan a Feleségverseny is e formák hatáiraiba botlik, mert Spirót az indulatai – mint oly gyakran – gúzsba kötik. Szellemét és szellemességét, hangnemét az utópisztikus szenvedéstörténet helyett az aktualizáló kioktatás uralja. Könyvét a manapság amúgyis eluralgott egyszólamú politikai olvasatok szerint fogják ünnepelni vagy gyalázni, s erről ezúttal maga is tehet.

Magvető, 338 oldal, 2990 forint

Spirót az indulatai – mint oly gyakran – gúzsba kötik. Szellemét és szellemességét, hangnemét az utópisztikus szenvedéstörténet helyett az aktualizáló kioktatás uralja.

Az egyiknek sikerül...

Kondor Vilmos: Bűnös Budapest

Horeczky Krisztina

„Van más is, de ezek megkeresésében nem segíték, mert ez az egész nem erről szól.” Kondor Vilmos egyebek mellett, fönti kommentárt fűzte az urbanlegends.hu-n tavaly közzé tett fölfedezéshez: a rejtőzködő vidéki matematika- és fizikatanár debütáns bűnregénye, a jelentős kritikai sikert hozó Budapest Noir némely epizódjai egyezést mutatnak Dashiell Hammett Véres aratásával. Tömegeket lázba hozó eszmecsere vette kezdetét a könyvesblogon a vendégszövegről, az intertextuálitásról, idézésről, allúzióról, és a póríasban csengő csórásról. A filmkészítők érdeklődését, rangos külhoni könyvkiadók jogvásárlási szándékát is kivívó szerző

legújabb műve kapcsán az utánzás, a másolás, az eredetiség, a reprodukálás természetén is elméláztam.

1939 szeptemberében arról adott hírt a 8 Órai Újság, hogy a margitszigeti uszoda vizébe fúlt Molnár Mancika, azaz, „Tollas Lola”, a Nagymező utcai Atelier egyik dízője. E hónapban a Magyarországon élő lengyelek gyűjtésbe fognak, hogy kötszert, orvosi morfint és kokaint küldjenek honfitársaiknak a németek lerohanta Lengyelországba. Ám a segélyt szállító vöröskeresztes teherautóknak nyomavész. A gombapörköltből káposztasalátát fogyasztó Gordon Zsigmond, a Magyar Nemzet zsurnalisztája, hobbibűnkutató, valamint Nemes Sándor (valós személy), nyugdíjas detektív-főfelügyelő leereszkedik az ópium- és az illegális kártyabarlangok infernális bugyraiba. Kis bécsi kitérővel.

Az utcanévek, közlekedési útvonalak iránt csillapíthatatlan vonzódást mutató Kondor ezúttal is meggyőződen bizonyítja, a harmincas évek pesti (al)világa az ő Bakonya. Ám írása inkább tanúskodik áll-

hatatos kutatószenvedélyéről, szorgalmáról, semmint elsodró hangulatfestő, atmoszférateremtő képességről. Ha nem is tudálékosan, de egy ismeretterjesztő népművelő elszántságával enged bepilantást a kor politikai életébe, piszkos sajtóviszonyaiba, sorolja a közismert slágercímeket, néhány mulatóban föllépő trubadúr, banda nevét. Ahelyett, hogy azt a (tév)képzetet keltené bennem, ott bolyongok a sötét nagyváros kriminális útvesztőiben, delikát újdonsággal nem szolgáló, katalóguscédula-szagú információkon legeltetem tekintetemet. Noha a feszes-szellemes párbeszédeket, a fanyar humort, ügyes történetészövést méltányolom, a sablonos női karakterek bágyasztóak. Gordon barátjánője, Eckhardt Krisztina helyett – akit Londonba száműz az alkotó – egyszerre bosszantott egy magát Garbónak, Dietrichnek láttatni akaró, nyamvadt vampparódia, és bornírt ellentpontjaként Nemes neje, az otthon illatát árasztó, „mos-főz-takarít” Teréz. Hiányoltam – a Krisztina mellett szintén a

Budapest Noirban szereplő, azóta elhantolt – „tatát”, a sajátos ízesítésű lekvárokat kutyluló Mórt. A gyakorta gyatrán szerkesztett mondatok, satnya stilisztika mellett olyan kajlaságokra letem, mint: „A huszonnégy-huszonöt év körüli fiatal leány lengén öltözött holttestét egy padon találták meg”, „Egy magasabb rangú német tiszt csiptetővel a szemében kezébe vette a kockákat”.

A kevésbé keményvonalas csinálmányon töprengve Max Raabe jutott eszembe: a húszas-harmincas évek német, amerikai slágereit daloló, varázsos ficsúr. Az illuzionista gigerli, saját univerzummal. Akivel szemben Kondor Vilmos mezei dublőr; mert olyannak akar tűnni, mint(ha). Utánoz, has(s)onmásol. Nem érzem a stílust, a kellemet, a könnyedséggel elegy precizitást. Főképp: a személyiséget. Ellenben az (ön)ismétlést, a pózt, a modort. Az eredmény, akár egy historizáló poszterrepró, olcsóbb árfekvésben.

Agave, 304 oldal, 2780 forint

Egy ismeretterjesztő népművelő elszántságával enged bepilantást a kor politikai életébe, piszkos sajtóviszonyaiba.